

Oponentský posudek na diplomovou práci **S. Filové *Fjodor Girenok v kontextu ruské filosofie***

Překládaná práce má v rámci našeho ústavu výjimečné téma – pojednává o myšlení soudobého ruského filosofa. Fjodor Girenok je jednou z nejvýraznějších postav současné ruské filosofické scény a diplomantka nás seznamuje s charakterem jeho textů, základními motivy jeho filosofie, které v závěru práce zařazuje do kontextu ruské a evropské filosofie.

Girenok je filosofem neklasického typu, byť o něm nelze – jak to autorka uvádí – s čistým svědomím prohlásit, že není akademickým filosofem, protože působí na dvou nejprestižnějších oficiálních filosofických pracovištích ve své zemi (Filosofickém ústavu RAN a Filosofické fakultě MGU). Girenokovy texty hýří paradoxy, hyperbolami, metaforami a dalšími poetickými prostředky, vědomě odmítají pravidla klasického filosofického textu, pojmovou práci i citační konvence. Z tohoto důvodu je systematický výklad jeho filosofie obtížným úkolem hraničím s deformací myslitelova záměru. Diplomantka si toto úskalí uvědomuje a přistupuje ke svému tématu s dostatečnou opatrností. Především upozorňuje na velký význam jazykové stránky Girenokových děl, na nutnost číst především samotný autorův text. Jazyk sám je Girenokem problematizován a jeho filosofie vyzývá k oproštění od něj a přístupu k věcem samotným. Tato výzva, stejně jako problematizace hlavního nástroje filosofie – jazyka, se v moderní filosofii již dobře zabydlela. Dále se čtenář dozvídá o hlavních motivech Girenokovy filosofie – „patu“, „neopohanství“, „Rusku“ a jeho koncepci „archoavantgardy“. Všechny tyto „pojmy“ vyžadují komentář a práci s originálním textem; zvláště pak nebezpečně politizovaný pojem „neopohanství“, který je autorem naštěstí chápán jinak, než u některých fašizujících ruských skupin. S touto částí práce se autorka vyrovnala uspokojivě a zdárně.

Více bych očekával od avizovaného zařazení myslitele do kontextu ruské a evropské filosofie. Girenok sice odkazy na své filosofické předchůdce a soupeřníky šetří, avšak k určité tradici především v Rusku se zjevně hlásí. Autorka sice velice zdárně a za pomoci poměrně dobře volené sekundární literatury charakterizuje ruskou filosofii jako takovou, ale ohledně konkrétního Girenokova ovlivnění se spokojuje s dosti vágní charakteristikou slavjanofilství, kosmismu a hésychasmu. Spojitost těchto (povýtce různorodých!) proudů s Girenokovou filosofií zůstává jen na deklarativní úrovni a není hlouběji ukázána. Zcela postrádám evidentní souvislost s dalšími „neklasickými“ mysliteli ruské nábožensko-filosofické renesance Šestovem, Rozanovem, Berďajevem, Karsavinem apod. Právě tito známí myslitelé zásadním způsobem revidovali jazyk filosofie obdobným směrem jako Girenok a vyslovovali dosti podobné myšlenky jako on.

Otevřenou zůstává i otázka evropského kontextu Girenokovy tvorby. Při čtení o tomto mysliteli doslova na myslit tanou celé vrstvy evropské filosofie, na něž myslitel navazuje – romantická tradice, iracionalismus, směry 20. století. Girenok z popisu nepůsobí vlastně příliš původním dojmem, jeho originalita jako by spočívala spíše ve způsobu podání a v aktualizaci jinak dosti známých myšlenek (kritika evropského racionalismu a osvícenského vědeckého paradigmatu, výzva k oprostění od konceptu a návrat k „přirozenosti“, soustředění na existenci či drobné věci apod.). Právě proto by snad bylo vhodné práci ještě hlouběji zaměřit na otázku jazyka, a to v souvislosti s trendem 20. století k jazyku, který byl v některých aspektech sice protikladný Girenokovým představám, ale v zásadě řešil obdobný problém. Velice významným způsobem k tomuto obratu přispěla ruská avantgarda, formální škola, ruští slavisté v emigraci atd.

Práce je psána kultivovaným a osobitým jazykem, srozumitelně a přehledně. Několik drobných chyb v transliteraci spíše vede k úvaze, proč při možnostech současných textových editorů stále ještě studenti přepisují ruštinu v poznámkách do latinky (to bylo pochopitelné v éře psacích strojů). Z drobných chyb nadnesme snad jen otázku, kdy přišla na Rus cyrilometodějská tradice (s. 64); dále námitku, že slavjanofilové nejsou anarchisty (s. 72, tvrzení v předposledním odstavci), a upozorníme na nepřesnou charakteristiku hésychasmu (s. 75, vč. poznámky 165). U internetových citací je zvykem *pro forma* uvádět datum stažení, opakované citace se vždy zkracují a není třeba to pokaždé zvlášť zdůrazňovat.

Práce je originální, čtivá a přínosná, a proto nevidím důvod hodnotit ji jinak než výborně.

V Litoměřicích, 11. ledna 2008

Mgr. Hanuš Nykl

